

Introduktion

Dette nummers artikler rejser diskussioner, der spiller ind i den udvikling, der siden firserne har fundet sted i pædagogisk og socialt arbejde. Udviklingen hænger sammen med omfattende samfundsmæssige forandringer og sætter endnu engang målrationelle procedurer op imod mere sammensatte og åbne arbejdsmåder.

I det sidste kvarte århundrede – man fristes til at sige i forbindelse med Sovjetunionens fald – har den offentlige sektor stået for skud på måder, der på en gang virker nye og samtidig gentager gamle temaer. Højrefløjen har presset på med at reformere den, og alle parter er gået ind på at ændre den. Diskussionen har været hvordan. Nyliberalismen har været højrefløjens projekt og det dominerende indslag i ændringerne. Man ønsker her at opdele sektoren i målbestemte projekter, med klart bestemte midler. Målene arbejder man på at kvantificere, så at man kan oprette målbare succeskriterier. Med veldefinerede procedurer for professionel praksis forestiller man sig, at man videnskabeligt kan bestemme interventionens betydning for resultatet, at professionel praksis kan baseres på forskningsunderstøttet evidens. De målbestemte projekter er løbende afhængige af at de tildeles penge. Nye tildeles efter, hvor overbevisende projektbeskrivelsen bestemmer mål og midler og fortæller om lig-

nende vellykkede projekter andre steder. Allerede igangværende projekter tildeles penge efter statslig prioritering af særlige områder, evalueringsrapporter af projektet, officielt både af dets resultater og i forhold til dets mål og midler. Projekterne udvikles nogle gange i offentligt andre gange privat regi. Formålet med øvelsen er besparelser, effektivisering og privatisering angiveligt af hensyn til konkurrencemomentet. Man taler ofte om, at projekter, der har “best practice”, skal inspirere og flyttes fra sted til sted.

Inden for skolevæsenet i Danmark er man også på vej med at målbestemme undervisningen og evaluere den på tests. I USA indførte George Bush for 10 år siden et program “No Child Left Behind.” Det foreskriver, at det offentlige støtter skoler økonomisk, hvis de opfylder lovbestemte krav i engelsk og matematik-bestemt af testresultaters størrelse – og krav om, at elevers frafald ikke må være for stort. På skoler med for små testresultater og for højt frafald bliver lederen fyret, og hvis resultaterne ikke bliver bedret, lukker man skolerne. Men 15. november 2014 kunne man i Berlingske Tidende under overskriften “Flid, fedt og først og fremmest – snyd” læse følgende: Skoler i Houston har under betegnelsen “miraklet i Texas” dannet forbillede for loven.

Men det viser sig, at man snød på vægten og omtolkede frafald som sabbatår. Andre steder i Texas har man på nogle skoler udskrevet børn med for lave testresultater. Senere, da “No Child Left Behind” blev indført i hele USA, gentager snydet sig. Inden loven blev indført havde en skole i et socialt belastet miljø i Atlanta arbejdet med mange sider af børnenes sociale liv. Atlanta indførte det nye program, og skolen blev “miraklet i Atlanta.” De gode resultater kunne ses på de lovbefalede tests. Men det har siden vist sig, at der var snyd med resultaterne.

I evidensbaseringen af interventioner ligger en tanke om, at økonomien der tilflyder et projekt på baggrund af dets gode resultater, ansporer medarbejderne til at yde deres bedste for at opnå belønningen. Menneskets handlinger er i denne forståelse styret af pisk eller gulerod. Men når skolefolk snyder i test for at opretholde en anerkendt pædagogik, de tror på og kæmper for, eller bare for at skolen skal overleve, så undermineres forståelsen af, at mennesker handler på belønning eller straf. Vi må ind på andre forståelser af menneskers handlegrunde, vi må se på, hvordan de arrangerer sig under konkrete betingelser for at komme igennem med de sager, de arbejder på. De handler på særlig vis bestemt af deres erfaringer og den aktuelle praksis.

Det åbner op for en hel anden videnskabsforståelse. Hvis det enkelte menneske handler på særlig vis, kan vi ikke opstille abstrakte universelle principper såsom belønning og straf for at forstå, hvordan mennesker handler. Vi må alment og med en menneskeforståelse, der åbner mulighed for det, studere det særlige og dets betydning for menneskers virke. Det kræver en åben og udforskende holdning til en situation og de særlige forhold, der er relevante i den. Det kan også betyde, at videnskaben i sig selv bliver åben og udforskende, der kommer mange forskellige forskere med mange bud på, hvordan man skal undersøge, og på, hvad der er relevant. De bør allesammen være bidrag

til den samfundsmæssige refleksion, hvormed man udvikler ikke “best practice”, men det gode liv for mennesker i deres samfundsmæssige virke.

Det er i tråd hermed, at vi i dette nummer af Nordiske Udkast byder på en buket af artikler. De skriver sig alle mere eller mindre bredt ind i diskussioner, der er centrale for dette tidsskrift, og som har relevans for de aktuelle udviklinger i socialt og pædagogisk arbejde. Nogle arbejder især med særlige forholds betydning for menneskers virke og med konkrete udvekslinger i en flydende verden. Andre inddrager derudover menneskers subjektivitet eller med et angelsaksisk udtryk “agency”. Mange af artiklerne ser også forskningen som en væsentlig del af vor måde hvorpå vi griber ind i hinandens liv med eller uden vor professionalitet. Denne diversitet suppleres endelig af vor strategi med at bringe arbejder fra både erfarne og nyudsprungne forskere.

Ole Dreier referer i sin artikel “Intervention, evidensbaseret forskning og dagligliv” til amerikanske rapporter om evidensbaseret praksis, udarbejdet på den amerikanske psykologforenings foranledning. Han viser, at forskningen udføres på et kvantitativt grundlag, og skal være rettesnor for klinikerens praksis. Klientens rolle i den terapeutiske forandring opfattes som sekundær, som en modifikation af, hvordan terapeutens intervention forårsager forandring. Dreier tager i sin kritik af evidensbaseret intervention udgangspunkt i klinikerens vanskeligheder med at omforme forskningsevidens, klinisk ekspertise og patientens præferencer og baggrund til handling. Dreier åbner op for et begreb om agency ved at argumentere for, at terapier og deres teknikker i virkeligheden ikke er behandlinger, der virker på klienter for at forandre dem, men snarere redskaber, klienter bruger i deres selvhelbredende og problemløsende bestræbelser. Forfatteren peger på nødvendigheden af at inddrage klientens dagligliv for at få begreb, om hvordan klienten

bruger terapien ved at omsætte den i hverdagens mangfoldige situationer.

Sidsel Bjørnholks artikel "En kritisk psykologisk undersøgelse af OCD gruppebehandling" går op imod eksperimentelle og kvantitative metoder til undersøgelse af professionel praksis. Bjørnholk har udført en undersøgelse af gruppebehandling af OCD ved at foretage enkeltinterview af deltagere i en gruppebehandling. På baggrund af materialet opstiller forfatteren en række modsætningspar og vurderer samspillet mellem disse og terapien. Bjørnholk opstiller blandt andet modsætningerne mellem fremmedbestemt dagsorden og medindflydelse og mellem problem eller potentiale i forhold til konflikter. Forfatteren argumenterer for, at man i behandlingen må håndtere modsætninger og divergerende udmeldinger som potentielt udviklende, idet de ses som forsøg på at råde over egne betingelser og ændre egne handlemuligheder. Om evaluering af behandlingspraksis foreslår Bjørnholk, at succes skal tilfalde deltagerne, mens nederlag skal deles. I den socialpolitiske diskussion omkring behandling finder forfatteren tendenser til at individualisere, for at dårlige resultater ikke skal betyde noget for ansøgning om penge. Forfatteren finder, at antallet af sessioner i gruppebehandling bør øges, og at individuel terapi skal tilbydes som supplement.

Helle Plauborgs artikel benytter forfatterens undersøgelse af læring i skolen. Artiklens hovedfokus er en præsentation af en agential realistisk læringsteori, der især er inspireret af Barad og Sfards arbejder. Barads overvejelser om kvantespringet bliver en metaforisk indgang til at forstå tids- og rumforhold omkring læring. Læring bestemmes som udvekslinger i en flydende verden, hvor entiteter opstår og rekonfigureres i forbindelser, der knyttes ved kvantespring. Læring starter altså ikke på side 1, som forfatteren skriver. Fokus er i stedet på at stille sig midt i det hele og forsøge at

få blik for, hvad der dukker op. Plauborg har undersøgt, hvordan nogle skoleelever lærer ordstilling på engelsk ved hjælp af grammatik fra danskundervisning. Det humane og non-humane er indvævet i sådanne menneskelige læreprocesser. Apparatet omhandler både det, der siges, hæfterne, symboler for udsagnsled og grundled, læremidler, tavlen, skolepolitik materialiseret i eksempelvis love og bekendtgørelser, læreruddannelsen, elevens og læreres gøren og laden i klasserummet, indretningen, skolen som institution og undervisningen. Det er det omfattende apparat, der skaber undervisningssituationen, hvor forskelle på ordstilling på dansk og engelsk er det, der er dagsordenen. Plauborg argumenterer for, at læringsteorien gør det muligt at åbne for en tænkning om læring, hvor læring er kendetegnet ved at være i processer af altid at blive til og af at finde vej gennem et mylder af med- og modspillende komponenter.

Ditte Darkó går i sin artikel "Feminine figurationer" op imod forestillinger om, at køn og kønsrelaterede problemer er et diskursivt fænomen, der gøres i interaktionen mellem mennesker. Artiklen handler om, hvordan vi kan forstå køn og problemer med dårlig mental sundhed hos kvinder i et bredere socialhistorisk perspektiv. Kvinders mentale udsathed skal ikke forstås ud fra nyliberalismens individfokus, men ud fra de sociale strukturer og det liv, som kvinder og andre mennesker fører med hinanden. Med Norbert Elias ses samfundet som de sammenvævningsstrukturer og processer – figurationer – der dannes af inter-dependente menneskers handlinger. Inspireret heraf udvikler forfatteren begrebet om livsførelse. Kvinders måder at føre deres liv på forstås i lyset af en lang historisk udviklingsproces. Den daglige livsførelse er både noget, vi fødes ind i, men er også dynamisk i den forstand, at 'kvindelighed' rekonfigureres på tværs af de sammenhænge, kvinder tager del i. Den enkelte kvinde må rekonfigu-

rere sin kvindelighed, i med- og modspil af livsførelsens kontekster. Herved må vi forstå kvinders subjektive velbefindende såvel som dårlige mentale sundhed som et fælles samfundsmæssigt anliggende – og ikke blot en identitetsproblematik.

Erik Axel